

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

TABORNIKI

TURISTIČNA
ZVEZA
SLOVENIJE

ČZS
ČEBELARSKA ZVEZA
SLOVENIJE

KZS - FCI
KINOLOŠKA ZVEZA SLOVENIJE

Lovska zveza Slovenije

Ministrstvo za okolje in prostor
Dunajska 48
1000 Ljubljana

Ljubljana, 5. 4. 2017

Zadeva: Predlog za vključitev varuha narave v Zakon o ohranjanju narave

Ministrstvu za okolje in prostor predlagamo vzpostavitev instituta varuha narave, ker menimo, da obstaja potreba po neodvisnem institutu za varovanje koristi narave, kot jih opredeljuje obstoječa zakonodaja.

Predlog:

Za 136. členom se doda novo poglavje 7.2a. Varuh narave in dodajo členi:

136a.

Za ohranjanje narave kot temeljnega pogoja zdravega življenjskega okolja je v skladu z zakonom pristojen institut varuha okolja in narave kot samostojni institut.

Obrazložitev:

Zakon o ohranjanju narave s svojimi podzakonskimi predpisi predstavlja implementacijo Konvencije o ohranjanju biotske raznovrstnosti¹, Direktive o habitatih² in Direktive o pticah³, to pa so tudi glavni mednarodni dokumenti, ki varujejo naravo in njeno biotsko raznovrstnost. V mednarodnem prostoru je zaznati vse več gibanja v smeri sklepanja dogovorov in spreminjanja praks v smeri še večje zaščite narave kot take, saj je to pogoj človekovega življenja. Obdobje, ko smo naravo kot družba jemali za samoumevni vir dobrin za človeka, je mimo. Zaradi izgubljanja biotske raznovrstnosti in degradacije narave, so po svetu v teku prizadevanja za varstvo narave na načine, drugačne kot doslej. V okviru globalne alianse za pravice narave⁴, poteka v Evropi iniciativa⁵ za sprejem Direktive o zagotavljanju pravic

¹ Zakon o ratifikaciji Konvencije o biološki raznovrstnosti (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 7/96)

² Direktiva sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst

³ Direktiva Sveta z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS)

⁴ <http://therightsofnature.org/>

⁵ <http://www.rightsofnature.eu/>

narave⁶. Osnutek njenega besedila predvideva vzpostavitev varuha temeljnih pravic narave⁷, v sodnih postopkih pa tudi posebej imenovane pravno usposobljene osebe, ki lahko v postopkih zastopajo interese narave⁸. Tudi Združeni narodi že več let posebno pozornost namenjajo temu področju⁹, na pobudo Bolivije, ki je prva na svetu sprejela Zakon o varovanju pravic matere zemlje¹⁰.

Poseben institut varuha narave imajo že v Avstriji (Tirolski varuh okolja¹¹) in ta zastopa interese narave in okolja kot stranka v postopkih. Njegova pooblastila ureja Naravovarstveni zakon Tirolske¹² in Tirolski zakon o naravnih parkih¹³. Konec leta 2007 so na Madžarskem izvolili prvega okoljskega ombudsmana¹⁴, ki so ga poimenovali Parlamentarni komisar za bodoče generacije¹⁵.

Iz definicij narave in okolja lahko vidimo, da narava širši, okolje pa ožji pojem:

- Okolje je tisti del narave, kamor seže ali bi lahko segel vpliv človekovega delovanja (1. točka 3. člena Zakona o varstvu okolja¹⁶ ZVO-1);
- Narava je celota materialnega sveta in sestav z naravnimi zakoni med seboj povezanih ter soodvisnih delov in procesov. Človek je sestavni del narave. (1.1. točka 3. člena ZVO-1).
- Deli okolja so tla, mineralne surovine, voda, zrak in živalske ter rastlinske vrste, vključno z njihovim genskim materialom. Biotska raznovrstnost je biotska raznovrstnost po predpisih o ohranjanju narave. (1.3. točka 3. člena ZVO-1)

Čeprav je glede na strukturo definicije 1. točke lahko tudi razumeti, da so podtočke 1. točke razlagalne in da želi zakonodajalec za celoto vsega, kar na obdaja in česar del je človek, uporabiti termin »okolje« oziroma gre za nomotehnične terminološke rešitve. Vendar je nedvomno, da so deli okolja dejansko deli narave, biotska raznovrstnost pa nujni pogoj zdravega življenjskega okolja skozi ohranjanje njenega ravnovesja (kot to določa 2. člen Zakon o ohranjanju narave¹⁷, ZON). Varstvo narave in okolja po ZVO-1 in ZON se tako nanaša na 1. varstvo okolja, pomembno za človekovo zdravje in 2. varstva biotske raznovrstnosti same po sebi. To je jasno tudi iz definicije 2. člena ZVO-1, ki pravi, da je namen varstva okolja spodbujanje in usmerjanje takšnega družbenega razvoja, ki omogoča

⁶ <http://www.rightsofnature.eu/ECI-DraftDirective-Draft.pdf>

⁷ Točka 58. preambule

⁸ Točka 57. preambule in definicija v 3. členu

⁹ <http://www.harmonywithnatureun.org/>

¹⁰ Ley de Derechos de la madre Tierra No. 071, The law No 71 of rights of Mother Earth, besedilo v angleščini <http://www.worldfuturefund.org/Projects/Indicators/motherearthbolivia.html>

¹¹ <http://www.tiroler-umweltanwaltschaft.gv.at/anwaltschaft/rechtlicher-auftrag/gesetze/>

¹² Tiroler Naturschutzgesetzes 2005

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=LrT&Gesetzesnummer=20000252>

¹³ Tiroler Nationalparkgesetz <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=LrT&Gesetzesnummer=10000127>

¹⁴ <http://www.accessinitiative.org/blog/2010/03/environmental-ombudsman-hungary>

¹⁵ <http://jino.hu/en/?&menu=home>; bil je eden izmed štirih parlamentarnih ombudsmanov, vendar je leta 2012 sprememba ustave prinesla tudi spremembo pozicije tega ombudsmana – okoljski ombudsman je samo namestnik generalnega ombudsmana, <http://www.futurejustice.org/blog/guest-contribution/an-example-guest-post/>

¹⁶ Uradni list RS, št. 41/04, 17/06 – ORZVO187, 20/06, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 – ZPNačrt-A, 48/12, NPB10, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15, 30/16

¹⁷ Uradni list RS, št. 56/99, 31/00 – popr., 119/02, 41/04, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14

dolgoročne pogoje za človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja ter ohranjanje biotske raznovrstnosti. Vendar pa je logično za človeka, kot dela narave, ključno stanje narave, torej tudi njena biotska raznovrstnost in ravnovesje.

72. člen Ustave RS se nanaša na varovanje okolja, pomembno za človekovo zdravje, saj ima po tem določilo vsakdo pravico do zdravega življenjskega okolja. Čeprav ta člen ne sodi v poglavje Ustave o človekovih pravicah, je to pravico Ustavno sodišče izenačilo s človekovimi pravicami, to pomeni, da gre pravico »človeka«. Biotske raznovrstnosti in njenega ravnovesja pa Ustava RS ne varuje tako neposredno (2. in 3. odstavek 70. člena, 73. člen in 4. odstavek 72. člena). Za varovanje pravice do zdravega življenjskega okolja je po ZVO-1 pristojen tudi varuh človekovih pravic (2. odstavek 14. člena), ki je institut, ki ga vzpostavlja že Ustava RS v 159. členu, podrobneje pa določa Zakon o varuhu človekovih pravic¹⁸. Torej Ustava daje težišče varovanju okolja, kot človekove pravice do zdravega življenja in tudi biotske raznovrstnosti narave, v kolikor je to implicitni del tega človeku namenjenega okolja, ne pa tudi varovanju narave same po sebi. S tem predlogom želimo zapolniti to vrzel v varstvu, saj varovanje narave same po sebi zagotavlja tudi zdravo življenjsko okolje za človeka. Ohranjanje narave vidimo tako kot neobhoden pogoj za izpolnjevanje pravice do zdravega življenjskega okolja.

Ohranjanje narave v njenem bistvenem delu – biotski raznovrstnosti in njenem glavnem mehanizmu ohranjanju naravnega ravnovesja je določeno na zakonski ravni (ZON), za njegovo izvajanje pa je zadolžen Zavod RS za varstvo narave (ki pa je institucija pod okriljem Ministrstva za okolje in prostor). Pravico varovanja narave v postopkih pa imajo tudi društva s statusom delovanja v javnem interesu na področju ohranjanja narave. Vse večja pomembnost in nujnost varovanja narave same po sebi in za zagotavljanje primernega bivalnega okolja prihodnjih generacij, terja, da država vzpostavi dodatne mehanizme neodvisnega nadzora izvajanja varovanja in ohranjanja narave.

Iz določila 159. člena Ustave RS izhaja, da se lahko z zakonom za posamezno področje določijo posebni varuhi pravic državljanov. Temeljna pravica posameznika v skrbi za zdravo življenjsko okolje zase in za bodoče generacije je, da (se) varuje narava (njena biotska raznovrstnost skozi ohranjanje naravnega ravnovesja), saj je naravno ravnovesje, s katerim se ohranja biotska raznovrstnost kot bistvo narave, dejanski temeljni pogoj zdravega življenjskega okolja za človeka. Posameznik, ki živi v družbi ima tako pravico zahtevati, da je družba urejena na tak način, da se bo zagotavljal osnovni pogoj njegovega življenja – to je tudi varovanje narave same. Zato bi bilo potrebno vzpostaviti institut varuha narave, ki bi v odnosu do države lahko posredoval v imenu interesa ohranjanja narave (ki je naše skupno dobro), saj narava nima svojega glasu.¹⁹ Da je varovanje biotske raznovrstnosti in naravnega ravnovesja pravica posameznika v smislu pravice varovanja osnovnih pogojev za obstoj življenja, bi lahko utemeljili tudi z ustavno zagotovljenimi pravicami človeka, ki se nanašajo na varstvo njegovega življenja in dostojanstva: Človekovo življenje je nedotakljivo (17. člen);

¹⁸ Uradni list RS, št. 71/93, 15/94 – popr., 56/02 – ZJU, 109/12

¹⁹ To je slikovito pojasnil bivši komisar za okolje pri EK Potočnik: "The fish cannot go to Court" – the environment is a public good that must be supported by a public voice http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-856_en.htm

Vsakdo ima pravico do osebnega dostojanstva in varnosti. (34. člen); Zagotovljena je nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic (35. člen).

Glede na pravno podlago, ki jo ponuja 159. člen Ustave RS predlagamo, da se vzpostavi institut varuha narave kot samostojni institut varuha okolja in narave (izločitvijo pooblastila za varstvo pravice do zdravega življenjskega okolja iz obstoječega instituta varuha človekovih pravic in razširitev pooblastil na varovanje narave (potrebna tudi sprememba ZVO-1);

Ta predlog podpisujejo predstavniki sledečih organizacij:

Lovska zveza Slovenije
mag. Lado Bradač, predsednik

Kinološka zveza Slovenije
Egon Dolenc, predsednik

Ribiška zveza Slovenije
dr. Miroslav Žaberl, predsednik

Čebelarstva zveza Slovenije
Boštjan Noč, predsednik

Planinska zveza Slovenije
Bojan Rotovnik, predsednik

Turistična zveza Slovenije
Karmen Burger, glavna sekretarka

Zveza tabornikov Slovenije,
Jernej Stritih, starešina

Po pooblastilu
Matic Stergar

Podpisano v Ljubljani, dne 5. 4. 2017